

T.C. DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

0907 - BY 87 - 009 - 025

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ IV

(PROF.DR. ÖMER YİĞİTBAŞI'NA ARMAĞAN)

KARI VE KOCANIN HAKLARI (1)

Yazan : Prof. Muhammed Ebû ZEHRA

Çev. : Yard. Doç. Dr. Hasan GÜLEÇ

İslâm dini, evlilik akdinin gereği olarak karı ve kocanın haklarını şu üç grupta toplamıştır :

- A— Karı ve kocanın ortak hakları.
 - B— Kocanın, karısı üzerindeki hakları.
 - C— Karının, kocası üzerindeki hakları.
- A— Karı ve kocanın ortak hakları :

Karı ve koca arasında âile hayatının meşru olması, insanın doğuştan gelen ihtiyaçlarının helâl bir tarzda sadece evlilik yoluyla giderilmesi bu hakların başında gelir. Allah taâlâ şöyle buyurmaktadır : «Onlar (mü'minler), eşleri ve câriyeleri dışında, mahrem yerlerini herkesten korurlar. Gerçekten bunlar yerilmezler», (2) Genel olarak evliliğin ilk faydası, eşler arasında karşılıklı huzur, sükun ve sevgi meydana getirmektir.

Bu ortak temel haktır. Bunu diğer iki hak daha tâkip eder: Sıhri hırsımlık ve evlilerin birbirlerine mirasçı olmaları. Karı-Kocanın birlikte yaşamaları helâl olunca aralarında bir bağ meydana gelir ki bu bağ nesep bağına benzer; hattâ ondan daha da kuvvetlidir. Sonra bu bağ, sıhri hırsımlıklâ karı ve kocanın âilelerini de birbirlerine bağlar. İki âile, bir tek âile haline gelir. Bunun için aralarında hurmet-i musahare meydana gelir. Sonra da bir arada yaşama ve bu birlik sebebi ile birbirlerine mirasçı olurlar. Bu birlik, nesep akrabalığına benzer. Akrabalık, mirasçı olma hakkını da doğurur. Evlilik bunu gerektirir. Bunlar, lütüfkâr ve herşeyden haberdar olan Allah'ın dinindeki hükümlerdir.

(1) Yazarın «Muhâdarât Fi Akdi'z-Zevâc Ve Âsârihi» isimli Kahire'de basılan (baskı tarihi yok) kitabının 218-227 sayfalarından tercüme edilmiş, dipnotlar tarafımızdan eklenmiştir (çeviren).

(2) el-Mü'minûn 23/5-6

Bu hakları biraz açıklamamız gerekiyor :

Evlilik sebebiyle mirasçı olmak :

Mirasçı olma hakkını sadece sahîh evlilik doğurur. Fiilî birleşme meydana gelse dahi sahîh olmayan evlilikte asla böyle bir hak yoktur. Had cezasını düşüren veya bununla birlikte suçun suç olma özelliğini ortadan kaldıran şüpheli duhulde (birleşmede), sahîh olmayan evlilikteki birleşme hükümleri uygulanır. İslâm hukukuna göre yalnız evlenmekle sabit olan haklar, tek başına başka bir akidle sabit olmaz.

Mirasçı olma hakkını doğuran sahîh evlilik akdi aşağıdaki şekillerde olur :

1— Evlilik bağı devam etmekteyken eşlerden biri ölünce diğeri mirasçı olur. Evlilik ister maraz-ı mevtte (ölüm hastılığı esnasında) ister tam sağlıklı durumda olsun cumhura (çoğunluğa) göre hüküm yine aynıdır. İsnâ Aşeriyye (Oniki İmam) Şii'leri ise bu konuda şu görüştedirler: Evlilik, kocanın maraz-ı mevtinde olmuşsa, duhulden önce de koca ölmüşse karı mirastan bir pay alamaz. Miftâhü'l-Kerâme müellifi bununla ilgili olarak şöyle der: «Kesin icmâlar, sağlam rivayetler ve sahabîlerin fetvaları, maraz-ı mevtteki duhulsüz nikâhın bâtil olduğunu göstermektedir. Bu durumda nikâh bâtil olunca mirasçı olma sebebi de ortadan kalkmış olur.» Bununla beraber Oniki İmam Şii'leri şunu da ilâve ederler: Kadının nikâh akdi, kendi maraz-ı mevtinde tamamlanmış ve bu kadın duhulden öncè ölmüşse kocası ona mirasçı olur.

2— Kadın, ric'î talâkta (vazgeçilebilir boşama) iddet beklemeyteyken eşlerden birisi ölünce, sağ kalan ona mirasçı olur. Çünkü ric'î talâk, iddet sona ermediği müddetçe evlilikten doğan hakları ortadan kaldırmaz. Mirasçı olmak da bu haklardandır.

3— Kadın, bâin talâktan ileri gelen iddetini beklemekteyken koca ölürse, boşama da sahîh bir şekilde yapılmış ise, ittifakla ona mirasçı olmaz. Fakat boşama, kocanın maraz-ı mevtindeyken kadının rızası olmaksızın yapılmışsa, mirasçı olma sebebi de boşama ânından ölüm ânına kadar hâlâ devam ediyorsa işte bu durumda dört farklı görüş vardır :

a) Şâfiilere göre kadın mirasçı olamaz. Çünkü kadının mirasçı olması, (esas) mirasçıların haklarına tesir eder. İhtiyat, bu hakkın, başkalarının haklarına (zararlı olacak tarzda) tesirli olmamasını gerektirir.

b) Hanefilere göre kadın, iddet beklemekteyken koca ölmüşse mi-

KARI VE KOCANIN HAKLARI

rasçı olur. Kocanın bu boşamasından miras kaçırma kasdı meydana çıkmaktadır. Kötü maksadı reddedilir. İddet sona erince evlilik de sona erer. Şâfiiler bunlara şöyle cevap verirler : Dinin hükümleri sebeplere göre değil, bizzat fiillere göre verilir.

c) Mâlikîlere göre iddeti sona erse de ve bir başkasıyla evlense de yine mirasçı olur. Çünkü kocanın boşama sebebi, miras kaçırma kasdıdır. Bu kasdı reddedilir. İddetin sona ermesi, hattâ kadının bir başkasıyla evlenmesi, kocanın dînî hükümlerle oynamış olmasına engel teşkil etmez. Bu konuda kocanın mirasla ilgili sözlerinin de bir tesiri olmaz.

d) Hanbelîlere göre kadın, evlenmediği müddetçe mirasçı olur. Koca, kadının iddeti bittikten sonra ve fakat evlenmeden önce ölürse kadın ona mirasçı olur; değilse olmaz. Çünkü kadın, kocasına evlilik sebebiyle mirasçı olmaktadır. Bir başkasıyla evlenme durumunda mirasçı olma hakkında tedahül olur. Çünkü bir kadının aynı anda iki erkeğin karısı olması düşünülemez.

İmâmiye Şiîlerinin iki görüşü vardır :

a) Hanbelîlerin görüşü gibi koca ölmeden önce kadın evlenmemişse kocasına mirasçı olur.

b) Kadın her zaman kocasına mirasçı olur. Kocasını yaşadığı müddetçe kadının (bir başkasıyla) evlenmesi helâl olmaz. Çünkü İmam Câfer'den şu rivayet edilmiştir : Kadının rızası olmaksızın maraz-ı mevtte yapılan boşama bâtıldır ; böyle bir boşama vuku bulmamış sayılır.

Cumhura göre eşler birbirlerine her çeşit malda mirasçı olurlar. İmâmiye'ye göre ise erkek kadına bütün çeşitleriyle her türlü malda mirasçı olurken kadın ancak ölenden çocuğu varsa —yaygın görüşe göre— her çeşit malda mirasçı olur. Ondaki çocuğu yoksa —yine yaygın görüşe göre— arazi dışındaki terekeye mirasçı olur. Arazi üzerinde binalar yahut zirai âletler varsa acaba kadın bunlara mirasçı olabilir mi? İmâmiye'ye göre bu konuda üç farklı görüş vardır :

a) Arazi üzerindeki şeylerin kıymeti üzerinden payını alır. Bunlar terekeden borç sayılır. Bizatihi binalarda hissesi yoktur. Kadının hissesi, mecburî olarak bunların kıymeti üzerinden verilir.

b) Kadın, evler ve dükkânlardan bir paya sahip değildir. Fakat ziraat arazisi ve bahçelerdeki binalarla bunlara tahsis edilen şeylerden his-

sesini alır. Yine şu da rivayet edilmiştir : Kadına sadece evlerden ve dükânlardan pay verilmez. Ziraat arazisinden, bahçelerden ve üzerinde bina bulunmayan topraktan payını alır.

c) Kadın, araziden de arazi üzerindeki şeylerden de bir pay alamaz. İran hukuku da bu görüşü benimsemiştir.

B— Kocanın karısı üzerindeki hakları :

1— Bunların birincisi kadının kocasına itaat etmesidir. Bu, evliliğin sonuç ve hükümlerindendir.

Allah erkeğe kadını iyi bir şekilde ve haline uygun düşecek tarzda terbiye etme yetkisi vermiştir. Çünkü her ictimâî hayat bir şahsı diğerinden daha üstün kılmakta ve üstün olana düzeltme - terbiye etme yetkisi vermektedir. Bu yetki, erkeğe âittir. Bundan dolayı Allah taâlâ şöyle buyurmuştur : «Kadınların hakları, örfe uygun bir şekilde vazifelerine denktir. Erkeklerin onlardan bir üstün derecesi vardır» (3)

Bu bir derece üstünlük, erkeğe verilmiştir. Çünkü o, hayatı daha iyi anlayabilir. Genel topluma karışma için gerekli şeyleri de daha iyi kavrayabilir. Çünkü duygularına daha iyi hakim olabilir; duygularının aklını yenmesini önleyebilir. Aile hayatı bozulsa veya sona erecek olsa mâlî ve diğer zararları erkek daha iyi hissedip göğüsler. İster ilâhî ister beşerî olsun kanunların hepsi aynı şekilde erkeklere kadınlardan bir üst derece vermişlerdir. Bundan dolayı Allâh taâlâ şöyle buyurur : «Allah'ın kimini kimine üstün kılmasından ötürü ve erkeklerin mallarından sarfetmelerinden dolayı erkekler kadınlar üzerine hakimdirler». (4)

Terbiyenin ilk basamağı öğüt verme ve doğru yolu göstermedir. En üst derecesi de yaralamaksızın; sertlik, korku, ayıp husule getirmeksizin dövmektir. Bu hakkı Allah şu âyetle sınırlandırmıştır : «Serkeşlik etmelerinden endişelendiğiniz kadınlara öğüt verin, yataklarında onları yalnız bırakın; nihayet dövin. Size itaat ederlerse aleyhlerine yol aramayın. Doğrusu Allah yücedir, büyüktür». (5)

Bütün kadınlar gözönünde tutulduğu için böyle üç kademeli bir terbiye metodu esas alınmıştır.

(3) el-Bakara 2/228

(4) en-Nisâ' 4/34

(5) en-Nisâ' 4/34

KARI VE KOCANIN HAKLARI

Bu üç kademeli metod, hepsine toptan uygulanmaz. Öyle kadın vardır ki terbiye konusunda kendisine bir tek işaret ve kendinden azıcık yüz çevirip uzaklaştırmak yeter. Öylesi de vardır ki dayaktan başkası kâr etmez. Bu her zaman için geçerlidir. İslâm, terbiye etme yetkisinin kime âit olduğunu açıkça belirlemiştir. Bununla beraber ayakkabı ile vurmak gibi yaralayıcı veya küçük düşürücü dövme-yi yasak etmiştir.

Kadınların yatağını ayırmak da güzel bir tarzda yapılmalıdır. Bunda işkence ve korkutma bulunmamalıdır. Ayrılma ile ilgili âyette şöyle buyurulmuştur : «Onların (putperestlerin) yanlarından güzellikle ayrıl». (6)

Öğüt vermenin de dereceleri vardır : İlk sırada, tâviz vermeksizin dinî ve ahlâkî uyarma yer alır. En sonunda da kötüleme, kusurlara ve sonuçlara dâir ikaz etmek vardır. Her duruma uygun düşecek söz söylenmeli ve üslup kullanılmalıdır. Akıllı olan her problemin hallini ve her derdin devasını bilir.

2— Kadının, kocasının evinde oturması da kocanın, karısı üzerindeki haklarından. Çünkü kadın kocasının işlerini görür; evini ve malını korur. Yaratılıştan ileri gelen gerekçe dünyada erkeğe dışarıda, kadına da içeride çalışma tarzında bir iş yüklenmiştir. Bunun aksini iddia eden herkes, yaratılışa ve insan fitratına karşı gelmiş olur. Bunun için Allah taâlâ, iddet beklemekte olan kadınlar hakkında şöyle buyurmuştur : «Onlar (boşanıp da iddet beklemekte olan kadınlar) da —apaçık hayasızlık yapmaları bir yana— evlerinden çıkmasınlar». (7) İddet beklemekte olan kadının dışarı çıkması kötü olunca evli kadınların çıkmaları daha da kötü olur.

Peşin mehrini (mehr-i muaccel) ödeyince kadının koca evinde oturması, kocanın hakkı olur. Kadının, nikâh düşmeyecek derecedeki yakın akrabasını ziyaret etmek için evden çıkmasına mâni olmaya kocanın hakkı yoktur. Bu durumda da eğer koca mehrini ödemişse kadın yine çıkış izni almalıdır.

Fakat ziyaret edeceği yakın akrabası anne veya babasından birisi ise kocası izin vermese de kadının bunları her hafta ziyaret etme hakkı

(6) el-Müzzemmil 73/10 (Bu âyet, hiç hoşlanılmayan şeyden dahi iyi bir tarzda uzaklaşmayı ifade etmektedir. Çeviren).

(7) et-Talâk 65/1

vardır. Yahut anne veya babasından birisi hasta ise zamanla sınırlı olmak-
sızın yine ziyaret etme hakkı vardır. Çünkü bu ziyaret, sila-i rahimdir;
ziyarete engel olmak ise akrabayla ilgiyi kesmektir. Allah'a isyan olan
yerde mahluka itaat edilmez. Akrabası, anne ve babası değilse kadının
bunları yılda bir defa ziyaret etme hakkı vardır. Bu hakkın ayda bir de-
fa olduğu da söylenmiştir. Ebû Yusuf'tan kadının, adı geçen zamanlarda
ebeveynini ve diğer yakın akrabasını, eğer bunlar kadını ziyaret etmek-
ten âciz iseler veya bu ziyaret güçlüğüle yapılabiliyorsa, kocasından izin
almaksızın ziyaret etme hakkına sahip olduğu da rivayet edilmiştir. Fakat
âciz değilse kadın bunları ancak kocasının izniyle ziyaret edebilir. Yay-
gın olan görüş, yukarıda anılan zamanlarda kocasından izin almaksızın
kadının onları ziyarete çıkabilme hakkına sahip olduğudur.

Bu yakınlarının yanında karısı ancak kocasının izniyle geceleyebilir.
Karının anne-babasından birisi hasta olduğu zaman, bir başka bakacak
kimse de yoksa, ona bakar, gerektiği kadar yanında kalır. Bu durumda
kocasına karşı gelmiş ve günaha girmiş olmaz. Babasının müslüman
olup olmaması arasında da bir fark yoktur Çünkü anne ve babaya iyilikte
bulunma konusunda bunların müslüman olmaları şartı aranmaz.

Kadın, kocasının izni olmadan, yukarıda sayılan yakınlar ve vakitler
dışında bir kimseyi evine alamaz. Yâni kadını, ebeveyni haftada bir, diğer
yakınları da tercih edilen görüşe göre yılda bir defa ziyaret edebilirler.

Evliliğin sonuçlarından birisi de, nikâhlı kadının dünyaya getirdiği
çocuğun nesebinin sabit olmasıdır. Bunun detayları ve şartları vardır.
Çünkü evlilik, aksine kesin bir delil olmadıkça, nesebin sübutunu gerekli
kılar. Hz. Peygamber (S) şöyle buyurur : «Çocuk, sahîh evlilikleri yatağa
âittir. Zinakâra mirastan mahrumiyet vardır». (8) Hanefiler, duhulü (bir-
leşme) ve imkânını şart koşmaksızın bizatihi akit, nesebin sübut sebebi-
dir, derler. Çünkü akit, hükümlerin bağlanacağı açık bir şeydir.
Hadis-i şerif, başka bir şart koşmaksızın âile yatağını nesebin sübut sebe-
bi saymıştır. Bâzı fıkıhçılar da şöyle derler : Neseb sübutunun gerekli
oluşunun sebebi, duhul imkân ile akiddir. Üleride açıklayacağımız üzere
(Mısır'da) 1929 yılında çıkarılan 25 sayılı kanun da bu son görüşü benim-
semiştir.

Hadis-i şerifte sözü edilen, fakat hanefilerce söylenmeyen kocanın
karısı üzerindeki bir diğer hakkı ev işlerini görmektir. Yemek pişirmek,

(8) Ahmed b. Hanbel, Müsned, Mısır 1313, II, 239

KARI VE KOCANIN HAKLARI

evi süpürüp temizlemek, zengin olsun fakir olsun, kocasının haline uygun tarzda bu işleri yapmak. Bu da haktır. Bütün devirlerde örf bu şekilde sürüp gelmiştir. Hz. Peygamber (S) de bu yolu göstermiştir.

Bundan dolayı selef fakihlerinden bir grup, ev işlerinin ve çocuklara bakmanın kadının görevi olduğunu söylemiştir. Şâfiîlerden Ebû Sevr de aynı kanaattedir. Fakat Ebû Hanife, Mâlik ve Şâfiî şöyle derler : Şüphesiz evlilik akdi, karı - koca olarak bir arada, âilece yaşamak içindir; hizmetçilik yapmak ve menfaatleri israf etmek için değildir. Ev işlerini görmek, evlilik akdinin gereği değildir. Evi hazırlamak, kocanın vazifesidir ; böyle bir evin hanımı olmak kadının hakkıdır. Bundan dolayı Allah taâlâ şöyle buyurmuştur : «Boşadığınız, fakat iddeti dolmamış kadınları gücünüz nisbetinde, kendi oturduğunuz yerde oturtun». (9)

Karıyı; çocuklarına ve evine hizmet etmeye mecbur kılan bir şer'i delil yoktur. İsterse kadın bunları yapmaya alışık bir sınıfa mensup olsun. Fakat Ebû Hanife, Mâlik ve Şâfiî'nin dışındaki âlimlere göre kocasının mâlî durumu sınırlı ve karısına nisbetle daha yüksek bir ictimâî mevki sahibi ise karının kocasına hizmet etmesi gerekir. Koca, hizmetçi ve uşak çalıştırmaya muktedir ise karısı kocasına hizmetle değil bunları kontrol etmekle mükelleftir. Mâlî bakımdan koca bu durumda değilse hizmet etmek karısına düşer.

Hz. Peygamber (S)'in ve sahabîlerin hanımlarının ev işlerini gördüklerine dâir sahih rivayetler vardır.

İlk halife Hz. Ebû Bekir'in kızı ve Zübeyr b. el-Avvâm'ın karısı olan Esmâ şöyle demiştir : «Zübeyr'in bütün ev işlerini görürdüm. Bir atı vardı; onu timar eder, yemlerdim ; gözetirdim».

Hz. Peygamber (S)'in kızı, dünyanın en faziletli kadını Hz. Fâtıma, babasına gelmiş, değirmen taşı döndürmekten ellerinin ne hale geldiğini göstermişti.

Cârî olan örf, kocasının haline münasip bir tarzda ev işlerini görmenin kadına âit olduğunu göstermektedir.

Hizmetçisi olmayan erkeğe ev işlerini yüklemek bu iş erkeğin aleyhine olur. Bu durumda erkeği içeride ev işleri, dışarıda da normal işiyle uğraştırmak adalete sığmaz. Şüphesiz Allah teâlâ, erkeklere kadınlar-

(9) et-Talâk 65/6

dan bir üst derece ihsan etmiş ve şöyle buyurmuştur : «Erkeklerin kadınlardan bir üst derecesi vardır» (10) Bu üstünlük, kadının ev işlerini üzerine almasını gerektirir. Açıkladığımız rivayetler, örf ve adalet bunu icabettirmektedir.

Bundan dolayı ev hizmetlerine bakmak, yemek pişirmek, kocasının işini görmek kadının vazifesi değildir demek İslâmiyet'e uygun değildir. Bunu iddia etmek İslâm'a da alışlagelen örf'e de yabancıdır.

C— Karının, kocası üzerindeki hakları :

Karının, kocası üzerindeki hakları şunlardır :

1— Adalet : Erkek, evde söz sahibi ve iradesini uygulayan reis olduğundan âdil davranmakla yükümlüdür. Özellikle erkeğin itaati sağlama, terbiye etme, karısını dışarıya çıkmaktan menetme yetkileri vardır. Burada uygulanması istenen adalet, gönlün hoşnud olduğu, kalbin huzur bulduğu ve hakların korunduğu adalettir.

Bir kadınla evli olan erkeğin karısına, kendisine nasıl davranılmasını istiyorsa o şekilde davranması, adalettir. Karısı kendisine karşı bir şey yapsa, bundan kendisi hoşnud olacaksa aynı şeyi karısına karşı da yapmalı ve şu âyeti hatırlamalıdır : «Kadınların hakları, örf'e uygun bir şekilde vazifelerine denktir. Erkeklerin onlardan bir üstün derecesi vardır». (11) Bu üstün derece kadının kocasına itaat etmesi onun evinde oturması ve işkenceye varmayan terbiye hakkının kocaya verilmiş olmasıdır. Allah taâlâ şöyle buyurmuştur : «Kadınlarla iyi geçinin». (12) İyi geçinmeyi bâzı âlimler, kocanın kendisine nasıl davranılmasından hoşlanıyorsa karısına da aynı şekilde davranması olarak açıklamışlardır. Hz. Peygamber (S) şöyle buyurmuştur : «Sizin en hayırlınız âilesi için en hayırlı olanınızdır. Ben âilem için sizin en hayırlı olanınızdım». (13).

Birden fazla kadınla evli ise adalet birçok yönlerden gerekli olur : Hanımlarının hepsine âdil davranmalı hiç birine zulmetmemelidir. Kendisine nasıl davranılmasını istiyorsa hanımlarına da öyle muamele etmelidir. Birine farklı davranmamalıdır. Objektif davranış itibariyle aralarında eşitlik sağlamalıdır. Bu, dince helâl olma şartıdır. Allah teâlâ şöyle bu-

(10) el-Bakara 2/228

(11) el-Bakara 2/228

(12) en-Nisâ' 4/19

(13) İbn Mâce, Sünen, Mısır 1372/1952, nikâh 50 (I, 636, hadis no: 1977).

KARI VE KOCANIN HAKLARI

buyurmuştur : «Şâyet aralarında, adaletsizlik yapmaktan korkarsanız bir tane almalsınız». (14)

İstenen, yalnız objektif adalettir. Gönülden sevmeye eşitlik istenmemiştir. Bunun için Hz. Peygamber (S), hanımlarının hepsine eşit zaman ayırır ve şöyle dua ederdi : «Ey Allah'ım; bu benim yapabildiğim âdil taksim. Benim gücümün yetmediği, ancak senin kudretin dahilinde bulunan (sevgi) konusunda beni sorumlu tutma». (15)

Objektif tarzda âdil davranma şöyle olur :

a) Bir hanımına ayırdığı gece kadar öbür hanımına da ayırır. Bâki-re, dul, eski, yeni, yaşlı, genç; müslüman ve kitâbiye arasında bu konuda bir ayırım yapılmaz. Bu görüş, Ebû Hanife ve mensuplarıdır. Çünkü erkekle kadını birbirlerine bağlayan rabîta, evlilik, bunların hepsinin arasında ortak değerdir. Dinî bağın sebebi tek olunca zevceler arasında eşitlik gerekli hale gelir.

Sağlam ve hasta durumda aynı şekilde eşit davranma istenmiştir. Çünkü Hz. Peygamber (S) kendisi hastayken dahî buna riayet ediyordu. Nihayet bu vaziyette Hz. Âişe'nin (R. anhâ) odasında kalma izni verildi. Adalet, kocanın hastalığı sırasında kadınların hakkı olmasaydı Hz. Âişe'nin odasında kalmak için Hz. Peygamber (S) hanımlarından izin alma gereğini duymazdı.

Sefere çıkıldığı zamanlarda da bu hak düşmez. Koca bu durumda dilediği hanımını alıp yola çıkar. Seferden dönünce kocanın diğer hanımının yanında aynı müddet kalma mecburiyeti yoktur. Fakat en iyisi yol-lucuğa çıkacağı zaman yanına alacağı hanımı kur'a ile belirlemesidir. Bâzı fıkıhçılar, diğer hanımın gönülünü hoş etmek, ona beğenilmeme ve kumasının daha fazla sevildiği intibahı vermemek için kur'a çekmeyi lüzumlu görürler.

Nöbete hakkı olan kadın, bir kuması lehine hakkından vazgeçebilir. Çünkü haktan vazgeçme de kişinin hakkıdır. Hz. Peygamber (S)'in hanımlarından Zem'a kızı Sevde'nin, Hz. Âişe lehine hakkından ferâğat ettiği rivayet edilir. (Allah her ikisinden de razı olsun).

b) Objektif adalette ikinci husus, nafaka konusunda eşit davranma.

(14) en-Nisâ' 4/3

(15) İbn Mâce, nikâh 47; Ahmed b. Hanbel, Müsned VI, 144

dır. Nafaka; yiyecek, giyecek ve mesken teminidir. Bugün de nafaka bunlardan ibarettir. Ekseriyetin görüşü şöyledir : Nafaka, kocanın durumuna göre takdir edilir. Buna göre kocanın, hanımlarına nafakada eşit davranması gerekir. Çünkü nafaka takdirinin esası, zengin olsun fakir olsun kocanın durumudur. Kadın zengin olsun fakir olsun, ister padişahın ister bekçinin kızı olsun aynı payı alır.

Bu anlatılanlar karının kocası üzerindeki birinci hakkıdır. Diğer hakları da şunlardır :

2— Mehir

3— Nafaka

Mehir ve nafakanın uygulamada çok geniş hükümleri olduğundan bunların her birisi için ileride birer müstakil bölüm ayırmak uygun olacaktır.